Eduskunta
Puolustusvaliokunta
PuV@eduskunta.fi

puolustusvaliokunnan pyyntö 15.04.2025

Puolustusvaliokunnan pyytämä asiantuntijalausunto vaarallisten aineiden kuljetusta Puolustusvoimissa koskevasta lakiesityksestä HE 26/2025 vp

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksesta asiantuntijalausuntoa ja asiantuntijaa kuultavaksi vaarallisten aineiden kuljetusta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa sekä siihen liittyviä lakeja koskevasta hallituksen esityksestä HE 26/2025 vp.

2 Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

2.1 Yleiset huomiot

Hallituksen esitys on hyvin yhteneväinen vaarallisten aineiden kuljettamisesta annetun lain (541/2023, jatkossa SiviiliVAK-laki) kanssa ja sen valmistelussa on hyvin huomioitu myös Poliisihallituksen lakiluonnoksesta aikanaan lausumat seikat.

Lakiesityksessä on käsitelty kokonaisuutena hyvin kattavasti lain pääasiallisia vaikutuksia viranomaistoimintaan.

Lainsäädäntömuutokset tulevat edellyttämään koulutusta kaikille raskaan liikenteen valvojille. Vaikka hallituksen esitys onkin hyvin lähellä voimassa olevaa SiviiliVAK-lakia, se on kuitenkin täysin uusi erillinen laki omine pykälineen. Liikenteenvalvojan tulee tuntea myös pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston määräyksenantovaltuuden nojalla antamat erilliset määräykset. Osaamisen varmistaminen vaatii työaikaa ja aiheuttaa siten myös lisäkustannuksia.

Hallituksen esityksessä on otettu huomioon Poliisihallituksen aiempi esitys 13 §:n sisällön muutostarpeesta siten, että kuljetus- tai lähetysasiakirjan tiedot tulee olla valvonnassa asianmukaisesti saatavilla, käytettävissä ja että niiden tulee sisältää kuljetusta varten tarvittavat tiedot selkeällä tavalla. Se, että voidaanko riittävänä toimintatapana pitää pykäläperusteluissa mainittua tiedon luovuttamista liikenteenvalvojalle vain suullisesti, tulee vielä erikseen arvioida.

Kansainvälisten sotilasajoneuvojen valvonta tulee käytännössä toteutumaan vain Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston ja valvontaviranomaisten yhteisvalvontana. 102

§:ssä kuvattua valvontasuunnitelmaa sekä sen laadintaa pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston toimesta pidetään hyvänä riskiperusteisen ja tietojohtoisen valvonnan pohjana. Yhteisvalvonnoista on jo hyviä kokemuksia sotilasajoneuvolain valvonnan osalta, ja niitä tullaan edelleen tämän vuoden aikanakin suunnitellusti jatkamaan.

2.2 Liikennevirhemaksu

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 23 luvussa ovat säännökset eri seuraamuksista. Liikennevirhemaksua koskevat säännökset ovat 121–123 §:ssä.

Liikennevirhemaksu voidaan määrätä sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 121 §:ssä säädetyllä tavalla vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa annettua lakia. Säännöksen perusteluiden mukaan vaarallisten aineiden kuljetusrikkomukseen ”voisi syyllistyä kuka tahansa lakiehdotuksessa säädetyn velvollisuuden vastaisesti toimiva” eli kuka tahansa kuljetusketjusta riippuen siitä, mistä säännöksestä ja minkälaisesta menettelystä on kyse.

Sääntelyn osalta jää osittain epäselväksi, voiko 121 §:ssä säädetty sanktiouhka kohdistua itse asiassa Suomen valtioon ja tarkemmin ottaen Puolustusvoimiin ja Rajavartiolaitokseen. Lain soveltamisalasäännöksen mukaan lakia sovelletaan Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen suorittamaan vaarallisten aineiden kuljetuksen valmisteluun ja toteuttamiseen sekä kuljetusturvallisuuden ja kuljetuksen tarvitsemien turvatoimien varmistamiseen. Esimerkiksi 121 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan liikennevirhemaksu voidaan määrätä sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 10 §:n tai sen nojalla annetun määräyksen vastaisesti vaarallisen aineen kuljetusta, luokitusta tai luovuttamista koskevaa velvollisuutta. Mainittu säännös koskee ihan keskeisesti niitä, jotka vaarallisia aineita kuljettavat eli Puolustusvoimia ja Rajavartiolaitosta.

Liikennevirhemaksun määrää poliisi tai Rajavartiolaitos. Liikennevirhemaksu määrätään maksettavaksi valtiolle. Poliisin tehtäviin kuuluisi jatkossa valvoa niin SiviiliVAK-lain kuin tämänkin lain noudattamista omalla tehtäväalueella. Käytännössä yksi valtion viranomainen valvoisi toisen valtion viranomaisen toimintaa, ja tässä tehtävässä poliisi voisi määrätä valtion viranomaiselle liikennevirhemaksun, jos tämä on toiminut lainvastaisesti. Mahdollista lienee sekin, että liikennevirhemaksu kohdistuu kuljetusketjussa toimivaan muuhun tahoon kuin Puolustusvoimiin tai Rajavartiolaitokseen.

Valtion viranomaisen sanktiovastuu on ollut esillä esimerkiksi silloin, kun eurooppalaista tietosuojasääntelyä saatettiin kansallisesti voimaan. Tietosuojalaissa (1050/2018) on säädetty hallinnollisesta seuraamusmaksusta. Tällaista seuraamusmaksua ei voi määrätä valtion viranomaiselle, vaikka EU-sääntely sen sinällään mahdollistaakin. Hallituksen esityksessä HE 9/2018 vp todetaan, että ”hallinnollista seuraamusmaksua ei ole tarpeellista tässä vaiheessa ulottaa koskemaan viranomaisten henkilötietojen käsittelyä, sillä viranomaisia sitoo hallinnon lainmukaisuusvaatimus ja viranomaisten on myös muutoin noudatettava hallinnon yleislakeja. Viranomaisten henkilötietojen käsittelyä koskee myös rikosoikeudellinen virkavastuu ja vahingonkorvausvastuu. Perustuslain 118 §:n 1 momentin

mukaan virkamies vastaa virkatoimensa lainmukaisuudesta. Viranomaisten toiminnasta voidaan tehdä myös hallintokanteluja.”

On täysin selvää, että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen on vaarallisten aineiden kuljetuksessa noudatettava lakia. Virkavastuu ja hyvä hallinto ei muuta edellytäkään. Siksi on syytä pohtia, missä määrin liikennevirhemaksua tarvitsee yleensäkään soveltaa, jos sanktioinnin kohde on nimenomaan niin Puolustusvoimien kuin Rajavartiolaitoksenkin toiminta.

Liikennevirhemaksujärjestelmän laajentaminen uuden lain rikkomussäännöksillä edellyttää poliisilta tietojärjestelmien kehittämistä. Poliisi käytti SiviiliVAK-lain teontarkenteiden laadintaan ja seuraamuskäytännön määrittelyyn yli 500 työtuntia, joka oli samalla osaltaan pois operatiivisesta liikennevalvontatyöstä. Nyt edessä on vastaavanlainen tehtävä. Määrittelytyö vaatii tämän lainsäädännön sisällön erityisen hyvää tuntemusta, ja siten käytännössä raskaan liikenteen valvontaresurssin käyttöä. Näin siitäkin huolimatta, että SiviiliVAK-teontarkenteet ovat todennäköisesti suurimmaksi osaksi hyödynnettävissä, mutta pykälänumerointi ja pykälien sisällöt on vielä tarkastettava yksityiskohtaisesti. Teontarkenteita määriteltiin SiiviliVAK-lain yhteydessä kaiken kaikkiaan 175 kappaletta, sekä niiden lisäksi oikeushenkilöille määrättävät erilliset seuraamukset.

Lisäksi kun kyseessä on erityislaki, jossa käsitellään yksittäisiä PV-VAK-rikkomuksia, vaatii se muutoksia myös poliisin sähköisten lomakkeiden (POLO) ja liikennevirhemaksujärjestelmän (LIIKE) määrittelyihin, jotka ovat sekä aikataulu-, kustannus- että resurssikysymyksiä.

.

Kari Onninen, poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 12.05.2025 klo 07:30. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Poliisihallitus
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi